

ἐκίθησαν ἐπὶ τοίχου τινὸς χαμηλοῦ θν περιέζωνε
κιστὸς εἰς ἀλλήλῃ· μετὰ τινὰς ὁ γράμματα παρὰ τῆς
τοῦ τοίχου οὗτος· ἦν δὲ περιβόλος τοῦ νεκροταφίου
τοῦ χωρίου. Εἰσέρχεται εἰς αὐτὸ καὶ βραδεῖ βήματι
βαίνων περισκοπεῖ ἐναπὸς ἐνα τοῦ βλαύσου· τῶν
χωρικῶν τάφους πάντας σχεδὸν κεκαλυμμένους
ὑπὸ τῆς χλόης καὶ τῶν ἀκανθῶν. Ἐστρεψε δὲ ἡ-
δη τὸ βήμα ὅπως ἀναχωρήσῃ, ὅτε κατὰ τὴν ἐ-
σχατιάν τοῦ νεκρικοῦ τούτου πεδίου ἀνακαλύ-
πτει, κεκαλυμμένην σχεδὸν ὑπὸ ῥόδων καὶ
αἰγοκλημάτων, πλάκα μαρμάρινον ἐφ' ἧς ἴστατο
μαρμάρινος ἐπίσης σταυρὸς, θν ἐχρῶντο κατὰ
τὴν στιγμήν ἐκείνην αἱ ἀκτῖνες τοῦ ὁρόντος· ἡ-
λίου. Ἐπλησίασε πρὸς τὸν τάφον τούτον καὶ ἀ-
νέγνω ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν.

Ὁλιβιέρρος Βαλγάρδ,

Ἀποβαίνων

Τῇ 2. Σεπτεμβρίου 1840

Εἰς ἡλικίαν τριῶν ἐτῶν καὶ τριῶν μηνῶν.

Δεῦν ὑπὲρ τοῦ πατρός σου, ὦ φίλιον τέκνον!

Θ'.

Τὸ πᾶν ἐνόησε τότε ὁ Γάστων.

Γονυκλινῆς ἔπεσε καὶ ἐπὶ πολὺ διέμεινεν ἐπὶ τῆς
γῆς στηρίζων τὸ μέτωπον.

Ὅτε δὲ ἀνήγειρε τὴν κεφαλὴν, ἡ Κ. Βαλγάρνδ
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσταντο ἐνώπιόν του ὡς δύο ἀγ-
γελοι φύλακες.

— Ὁ Θεὸς μᾶς τὸν ἀπέδωκε, φίλε μου, εἶπεν
ἡ νέα γυνὴ ὠθοῦσα τὸν Ὁλιβιέρρον εἰς τὰς πατρι-
κάς ἀγκάλας.

— Ὁ Θεὸς εἶναι οἰκτιρῶν, ἀπεκρίθη ὁ Γά-
στων, καὶ ἐσφιγξε τὸ παιδίον ἐπὶ τῆς καρδίας
του.

Σήμερον δὲ, προσέθετο ὁ Μίριος περαιώσας τὴν
ἀπλὴν ταύτην διήγησιν, ὁ Γάστων πιστεύει εἰς
τὴν θεϊαν πρόνοιαν.

Κατὰ τὸ Γαλλ.

Γ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΝΑΩΝ.

Τῶν ναῶν ἡ ἀρχαιότης ἐστὶν ἀναμφισβήτητος·
ἀγνοεῖται ὅμως πότε ἰδίως οἱ πρῶτοι ἐκ τού-
των ἠγέρθησαν. Ἐπειδὴ ἡ εἰδωλολατρεία, ὀλί-
γον ὕστερον τοῦ κατακλισμοῦ, ἀνεφάνη τὸ πρῶ-
τον ἐν τῇ Φοινίκῃ, καὶ τῇ Αἰγύπτῳ διὰ τοῦτο ἐν
ταύταις ταῖς χώραις ἐστὶ ζητητέον πᾶν τὸ ἀφο-
ρῶν τὴν ἀρχὴν τῆς τε λατρείας καὶ τῆς χρήσεως
τῶν ναῶν.

Τὸ σύστημα τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τῶν τελε-
τῶν δὲν κατέστη συνάμα· ἀλλὰ κατ' ὀλίγον·
διότι ἐν ἀρχῇ παχυλῶς πως οἱ ψευδεῖς θεοὶ ἐλα-
τρεῖσθαι δι' ἐγχειρομένων ἐν τοῖς ἀγροῖς λιθίνων ἢ
χορτοπλινθίνων βωμῶν καὶ οὗτοι ἦσαν αἱ μύ-
ναι προπαρσκευαῖ εἰς προσφορὰν θυσιῶν· χρόνῳ
δὲ ὕστερον ὑποδομήθησαν οἱ περιβόλοι, οἱ καίτοι
καὶ οἱ Ναοί. Φαίνεται ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Αἰγύ-
πτιοι ἐπὶ Μωϋσείῳ, δὲν εἶχον ναοὺς· διότι ἡ περὶ
τούτου σιωπὴ αὐτοῦ ἰσοδυναμεῖ βεβαιότητι.

Δὲν λογίζεται παράλογον, ἐὰν πιστεύσῃ τις ὅτι
ἡ ὑπὸ τοῦ νομοθέτου τῶν Ἑβραίων κατασκευα-
σθεῖσα ἐν τῇ ἐρήμῳ σκηνή, ὡς φορητὸς ναὸς, ἦν
ὁ πρῶτος, ὅστις ἐγνώσθη καὶ ἐχρησίμευσεν ἀντὶ
παραδείγματος πρὸς ὅλους τοὺς ἄλλους.

Τὸν φορητὸν τούτον ναὸν μνησθέντα τὰ ἔθνη,
δι' ὧν οἱ Ἰσραηλῖται διήλθον, ἤγειραν καὶ αὐτὰ
παρ' αὐτοῖς ὅμοιον ἐκείνου. Ὁ ὑπὸ τῆς Γριπῆς
μνημονεύμενος παρὰ τοῖς Φιλισταίοις ναὸς τοῦ
Δαγῶνος π. θανῶς, ἔγινε κατὰ μίμησιν τῆς τε
σκηνῆς καὶ τοῦ περιβόλου αὐτῆς· καὶ τοῦτο ἀπο-
δεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ναὸς οὗτος εἶχε τόπους
κρυπτοῦς, ἅδυνα λεγομένους καὶ θεωρουμένους
ἴσους τοῖς ἁγίοις τῶν ἁγίων.

Πάντα συντελοῦσιν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι τὸ ἔ-
θος τοῦ οἰκοδομεῖν ναοὺς μετέβη ἀπὸ τῶν Αἰγυ-
πτίων πρὸς τὰ ἄλλα ἔθνη. Ἡ Ἀσσυρία, κατὰ τὸν
Λουκιανόν, ἡ Φοινίκη, ἡ Συρία καὶ ἄλλαι περὶ
αὐτῶν χώραι ἔσχον τοῦτο τὸ ἔθος παρὰ τῶν Αἰ-
γυπτίων, ὃ ἔπειτα διὰ τούτων καὶ τῶν Φοινίκων
μετήχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν
Ῥώμην. Ἡ δόξα αὐτῇ στηρίζεται ἐπὶ τῆς γνώσεως
ταῦ Ἡροδότου, καὶ ἐπὶ τῶν σφραγισμάτων μνη-
μείων τῆς ἀρχαιότητος. Οἱ πρῶτοι ναοὶ ἐν μὲν τῇ
Ἑλλάδι ἀνηγέρθησαν ὑπὸ τοῦ Δευκαλίωνος (1), ἐν
δὲ τῇ Ῥώμῃ ὑπὸ τοῦ Ἰαννοῦ (2).

Οἱ ναοὶ τῶν ἀρχαίων συντίθεντο ἐκ διαφόρων
μερῶν· ὧν ἡ γνῶσις ἐστὶν ἀναγκαία πρὸς κατὰ-
ληψιν τῶν γενομένων περιγραφῶν αὐτῶν.

Τὸ πρῶτον μέρος ἐλέγετο πρόναος (3)· ἔθνη ἦν
ὁ λουτήρ, ὃ φέρων τὸ ὑπὸ τοῦ ἱερέως, χροῶμενον
καθάρσιον ὕδωρ πρὸς καθαρισμόν καὶ ἁγιασμόν.

(1) Ὁ Δευκαλίων Προμηθεὺς, σύμβιος τῆς Πύρ-
ρας, ἐσώθη μετ' αὐτῆς διὰ νηὸς ἐπὶ τοῦ Περ-
νασσῶ ἀπὸ τοῦ Θεσσαλικοῦ κατακλισμοῦ.

(2) Ὁ Ἰάνος, ἀναξ τῶν Περρῶν πόλεως Θεσ-
σαλίας, παραιτήσας αὐτὴν ἀπόκισε περὶ τὸ 1330
ἔτος π. Χ. εἰς Λάτιον, οὗ τοῦ κατοίκους ἀγρίως
καὶ σχεδὸν ἀθρήσκως ζῶντας ἐπολίτισε διὰ σφῶν
καὶ πρᾶξων νόμων.

(3) Ὁ πρόναος ὠνομάζετο καὶ πρόδομος, πρὸς-
τοον, προπύλαια καὶ πυλῶν, καὶ ἐβλεπε πρὸς ἀ-
νατολὰς, ἡ δὲ πύλη τῆς εἰσόδου εἰς τὸν ναὸν ἦν
ἐν μέσῳ τοῦ προναοῦ, ἔχουσα ἐνώπιόν τὸν βωμόν,
ἐνθα ἐγίνοντο αἱ θυσίαι. Ὁ πρόναος συνίστατο
ἐκ κιόνων.

τῶν εἰσερχομένων εἰς τὸν ναόν· τὸ δὲ δεύτερον ἐκαλεῖτο σηκὸς (4)· τὸ δὲ τρίτον ἄδυτον, ὅπου οἱ ἰδιῶται δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσέλθωσι· καὶ τὸ τέταρτον καὶ τελευταῖον ὠνομάζετο ὀπισθόδομος (5), ὃν πάντες οἱ ναοὶ δὲν εἶχον, συνιστάμενοι μόνον ἐκ σηκοῦ καὶ πυλῶνος μετὰ βαθμίδων πρὸς ἀνάβασιν. Οἱ ναοὶ οὗτοι ἐσωτερικῶς ἐκοσμούντο (6) πάντοτε μεγαλοπρεπῶς δι' ἀγαλμάτων τῶν θεῶν, ἅτινα πολλάκις ἦσαν ἐκ χρυσοῦ, ἐλέφαντος, ἐβένου, ἢ πολυτίμου τινὸς ὕλης· δι' ἀνδριάντων τῶν μεγάλων ἀνθρώπων, καὶ μετὰ χρυσώσεων, εἰκόνων καὶ μάλιστα ἀναθημάτων, συνήθως συγκειμένων ἐκ τριπόδων, πρωρῶν σωθέντων πλοίων ἐκ ναυαγίων, τροπαίων, ὀπλῶν καὶ ἀσπίδων ἡττημένων ἐχθρῶν. Ὅλα ταῦτα τ' ἀναθήματα ἐπὶ ἐορτασίμων ἡμερῶν συνηθροίζοντο ἐν τοῖς ναοῖς πρὸς καλλωπισμὸν αὐτῶν, κοσμουμένων ἅμα μετὰ κλάδων ἐλαίας ἢ κισσοῦ.

Ἐν Ῥώμῃ ὁ τόπος τοῦ ἐγερθησομένου ναοῦ προηγουμένως, ἐξελέγετο παρὰ τῶν ἱεροσκόπων καὶ καθαίρομενος περιστοιχεῖτο διὰ ταινιῶν καὶ στεφάνων· ἔπειτα ἐπλύνετο ἐξ ὕδατος καθαροῦ ὑπὸ τῶν ἐστιάδων μετὰ νεανίδων καὶ νεανίσκων, καὶ ἡγιαζέτο διὰ πανηγυρικῆς θυσίας ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως. Μετὰ ταῦτα ἀπτόμενος ὑπ' αὐτοῦ ὁ χρησιμεύων θεμέλιος λίθος, ἐδέετο μετὰ ταινίας· ὁ δὲ λαὸς μετὰ τὴν τελετὴν ταύτην, λαμβάνων

(4) Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι τὸ ἔδαφος τῶν ναῶν ὑψούτο δι' οἰκοδομῆς ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς καὶ διὰ τοῦτο περίξ τοῦ ναοῦ, καὶ συνήθως πρὸ τοῦ πυλῶνος κατεσκευάζοντο πρὸς ἀνάβασιν βαθμίδες, αἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦσαν τρεῖς. Ὁ σηκὸς εἰσὶν οἱ τέσσαρες τοῖχοι τοῦ ναοῦ, καὶ διηρεῖτο εἰς δύο, εἰς ὑπαιθρον καὶ ἄδυτον· ἐξ ὧν τὸ μὲν ἦν πρὸς τὸν πρόναον, ὃ, εἰ μὲν ὁ ναὸς ἦν μικρὸς, ἔμενε ὅλον ἀσκεπές· εἰ δὲ μέγας, δὲν ἐστεγάζετο κατὰ τὸ μέσον ἵνα ἐκ τούτου φωτίζηται, καὶ εὐκόλως ἐξέρχεται ὁ καπνὸς τῶν διαφόρων θυμιαμάτων· τὸ δὲ ἄδυτον ἔκειτο πρὸς δυσμὰς, εἰς οὗ τὸ μέσον ἦν ἀπέναντι τῆς πύλης καὶ τοῦ βωμοῦ τὸ λεγόμενον ἔδος, ἐνθα ἴστατο τὸ ἀγάλμα τοῦ Θεοῦ, εἰς ὃν ὁ ναὸς ἦν ἀφιερωμένος. Τὸ ἄδυτον, ὡς φέρον τὴν ἔδραν τοῦ ἀγάλματος τοῦ Θεοῦ, ἐθεωρεῖτο ἱερώτατον. Ὁ σηκὸς τῶν μακρῶν ναῶν δὲν διηρεῖτο εἰς δύο, ὡς ἀνωτέρω. Ἡ λατρεία συνήθως ἐγένετο ἔξωθεν περίξ τοῦ ναοῦ.

(5) Ὁ ὀπισθόδομος ἦν ὀπισθεν τῆς πρὸς δυσμὰς πλευρᾶς τοῦ σηκοῦ, συνιστάμενος καὶ οὗτος ἐκ κιόνων, ὡς ὁ πρόναος. Ἐκλείετο διὰ σιδηρῶν κιγκλίδων, καὶ ἐν αὐτῷ ἐφυλάττοντο τὰ κειμήλια καὶ οἱ θησαυροὶ τῶν πόλεων, οὐδενὸς τολμῶντος νὰ κλέψῃ αὐτὰ φοβούμενου τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. Ὁπισθόδομον οἱ μικροὶ ναοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν εἶχον.

[6] Παρ' Ἕλλησιν οἱ ναοὶ ἐκαλλωπίζοντο καὶ ἐσωτερικῶς διὰ γραφῶν καὶ γλυφῶν.

αὐτὸν κατετίθει ἐν τῷ λάκκῳ μετὰ ἀκατεργάστων μεταλλίνων τμημάτων. Ὁ ναὸς, ἀποπερατωθείσης τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ, ἐνεκαίνιαζετο μετὰ μεγίστων τελετῶν.

Τοὺς ναοὺς πολλοὶ ἐσεβάζοντο οἱ ἀρχαῖοι καὶ τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει ὑπερβολήν. Τὸ πτεῖν καὶ τὸ ἀπομύττεσθαι ἐντὸς αὐτῶν ἦν κατὰ τὸν Ἀῤῥιανόν, ἀπηγορευμένον καὶ ὅτε μὲν εἰσανέβαινον διὰ τῶν γονάτων, ὅτε δὲ εἰς αὐτοὺς καταφεύγοντες οἱ ὀφειλέται καὶ οἱ ἐνοχοὶ ἦσαν ἄσυλοι. Ἐπὶ κοινῶν συμφορῶν αἱ γυναῖκες προσπίπτουσαι ἐν τῷ ἱερῷ ἐσάρονον αὐτὸ διὰ τῆς κόμης αὐτῶν. Καὶ ὅμως ἐνίοτε, ὅτε αἱ πρὸς κατάπαυσιν τοῦ κακοῦ δεήσεις ἐφαίνοντο ἐνδεεῖς, οἱ ἐμμανεῖς λαοὶ ἀσεβοῦντες ἐσεβήλουν τοὺς ναοὺς.

Παραλείποντες τὴν περιγραφὴν τῶν ναῶν τῆς Αἰγύπτου (7), λέγομεν ὅτι μετὰ τὸν ἐν Βαβυλῶνι ναὸν τοῦ Βήλου, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον λαλήσομεν, περιφημότεροι ἦσαν ὁ τοῦ Διὸς ἐν Θήβαις ἢ Διοσπόλει, ὁ τῆς πόλεως Τεντύρας, ὁ τοῦ Πρωτέως ἐν Μέμφιδι, καὶ ὁ τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Σαῖδι.

Οἱ Αἰγύπτιοι, ὧν τὰ ἔργα ἐχαρκτηρίζοντο ἡ ἀληθὲς μεγαλειότης, ἀρεσκόμενοι ταῖς κολοσιαίαις παραστάσεσι μετεχειρίζοντο δι' αὐτὰς μεγίστους λίθους, καίπερ κομιζομένους ἐκ τῶν λατομείων τῆς Ἐλεφαντίνης (νήσου τοῦ Νεῖλου καὶ πόλεως ὁμωνύμου), ἥτις ἀπέχει τῆς Σαῖδος εἰκοσιν ἡμερῶν πλοῦν.

Εἰς παράδειγμα ἀναφέρομεν τὸν κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀμάσιδος κατασκευασθέντα ἐν τῇ Ἄνω Αἰγύπτῳ περίφημον μονόλιθον ναῖσκον, καὶ μετ' ἀλογίστων φροντίδων καὶ πόνων μετακομισθέντα εἰς Σαῖδα ἵνα τεθῇ ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς. Ὅτι μάλιστα θαυμάζω, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἐκ τῶν οἰκοδομῶν τοῦ Ἀμάσιδος, ἐστὶν ὁ μονόλιθος ναὸς ὃν δύο χιλιάδες ναυαγοὶ καὶ ναῦται μόλις ἠδυνήθησαν μετακομίσαι ἐκ τῆς Ἐλεφαντίνης εἰς Σαῖδα ἐντὸς τριῶν ἔτων. Τὸ πρόσωπον τούτου τοῦ ναοῦ ἦ μάλλον ναϊδίου ἢ εἰκοσιενὸς πῆχεων (cou-dee) πρὸς δεκατέσσαρας πλάτους καὶ ὀκτὼ ὕψους.

Αἱ διαστάσεις τούτου τοῦ ἐτι ὑπάρχοντος ναοῦ εἰσὶ, κατὰ τὰ περὶ Αἰγύπτου γραφέντα ὑπὸ τοῦ Συναρύου, πολὺ μεγαλῆτεροι τῶν παρὰ τοῦ Ἡρόδοτου λεγομένων. Τοιαῦτα κολοσιαῖα ἔργα, ὧν ἐνώπιον αἱ σημερινὰ τέχναι καὶ αἱ μηχανικαὶ δυνάμεις γίνονται δυσδιάκριτοι ἤθελον νομίζεσθαι μῦθοι, εἰ δὲν κατεφρόνουν τοσοῦτους αἰῶνας καὶ

[7] Ἐν Αἰγύπτῳ οἱ μεγάλοι ναοὶ εἶχον πρόναον καὶ μετ' αὐτὸν σηκὸν μικρὸν καὶ σκοτεινόν, ἐντὸς βράχου λελαξευμένον παρὰ τῷ Νεῖλῳ, καὶ χρησιμεύοντα εἰς κατοικίαν τοῦ ἀγάλματος τοῦ Θεοῦ. Ἐμπροσθεν τοῦ προναοῦ ἐγείροντο καὶ ναῖσκοι, ἀφιερωμένοι εἰς τὸν Τυφῶνα, ἐξ οὗ καὶ Τυφώνια ὠνομάζοντο πρὸς τούτοις δὲ οἰκοδομοῦντο καὶ Πυραμίδαι μετὰ ὀβελίσκων. Τοιοῦτοι ναῖσκοι ἐκτίζοντο καὶ παρ' Ἕλλησιν ἐνώπιον τῶν μεγάλων ναῶν, καὶ ἀφιερῶντο εἰς διαφόρους θεότητας.

δὲν ἐμαρτύρουσαν παριστάμενα τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν. Ἐπειτα ὁ ῥηθεὶς ναὸς δὲν ἐτέθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς διότι, καθ' Ἡρόδοτον, ὁ σοφὸς Ἄμασις ἰδὼν ἐργάτην (8) ἀπολέσαντα τὴν ζωὴν, μετεμелήθη διὰ τὴν παραγγελίαν τοσοῦτον ἐπιπόνου ἔργου, καὶ ἐγκατέλειψεν αὐτὸ παρὰ τὴν πύλιν τοῦ ναοῦ. — Καλὸν μὲν φιλανθρωπίας μάθημα ἀλλὰ πολὺ ὀψιμον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΟΥ ΒΗΛΟΥ.

Ὁ ναὸς οὗτος, ὅστις ἐστὶν ἀρχαιότατος τῶν εἰδωλολατρικῶν ναῶν, ᾠκοδομήθη ὑπὸ τοῦ Βήλου, κατὰ τὴν ἀναφερομένην διὰ τοῦ Ἰωσήπου μαρτυρίαν τοῦ Βηρωσσοῦ καὶ ὑπὸ μὲν τῆς ἀγ. Γραφῆς λέγεται Πύργος τοῦ Βαβέλ ἥτοι τῆς συγχύσεως, ὑπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ὅτε μὲν ὀνομάζεται Πύργος, ὅτε δὲ Τάφος. Εἰ μὲν ὁ Βήλος οὗτος ἐστὶν αὐτὸς ὁ Νεμρώδ (ὅπερ καὶ πιθανώτατον) ἠθέλησεν οἰκοδομήσαι οὐχὶ ναὸν, ἀλλὰ μᾶλλον πύργον ἵνα σωθῇ μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐκ δευτέρου τινὸς κατακλυσμοῦ. Πῶς ὁ Θεὸς ἐμπόδισε τὸν ἄφρονα τοῦτον σκοπὸν δηλοῦται ὑπὸ τῆς ἀγ. Γραφῆς. Ὁ περίφημος οὗτος πύργος ἐν τῇ θάσει ἐσχημάτιζε τετράγωνον, εὗ ἐκάστη πλευρὰ εἶχε σταδίου μῆκος· ὅλον δὲ τὸ οἰκοδόμημα συντίθετο ἐξ ὀκτῶ πύργων, ἐπαλλήλως τιθεμένων καὶ ἀλληλοδιαδ' ὡς οὕτως ἐλαττουμένων, ὥστε παρίστα σχῆμα πυραμιδοειδές. Συγγραφεῖς τινὲς ἀπατηθέντες ἐκ τῆς Λατινικῆς μεταφράσεως τοῦ Ἡροδότου, λέγουσιν ὅτι ἕκαστος τούτων τῶν δόμων εἶχεν ὕψος σταδίου, ὥστε ὅλη ἡ οἰκοδομὴ ἤθελεν ὕψοσθαι μέχρι μῆκους μηλίου· ἐν τῷ Ἑλληνικῷ κειμένῳ ὅμως, οὐδόλως γίνεται μνεία τοιοῦτου τερατώδους ὕψους· ὁ δὲ Στράβων, περιγράφων καὶ αὐτὸς τὸν ναὸν τοῦτον, ἀναφέρει ὅτι τὸ ὕψος τοῦ ὅλου καὶ τὸ μῆκος ἐκάστης πρὸς τὴν βάσιν πλευρὰς αὐτοῦ ἦσαν ἐκάτερα μῆκος σταδίου. Ἐπὶ Ἡροδότου, τοῦ μόνου ἰδόντος τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, τὸ στάδιον συνέκειτο ἐκ 414 παρισ. ποδῶν καὶ τοῦτο τὸ ὕψος προσεγγίζει μᾶλλον πρὸς τὰ καταληπτὰ μέτρα· διότι, κατ' αὐτὴν τὴν ἀναλογίαν, ὁ πύργος οὗτος ὕψοιτο ἑκατὸν εἴκοσι πόδας ὑπὲρ τὴν ὑψίστην πυραμίδα. Ἦν ἐκτισμένος ἐκ πλίνθων (α), ὡς τοῦτο διδάσκει ἡ

μᾶς ἡ γραφὴ καὶ αἱ μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων δημολοποιοῦσι.

Ἡ εἰς τοὺς δόμους ἀνάβασις ἐγένετο. ἔξωθεν δι' ἐλικοειδοῦς κλίμακος, καὶ ἕκαστος τούτων εἶχε κατασκευασμένα μεγάλα δωματία, δι' ὀρθοστατῶν ὑποστηριζόμενα, ὧν περίεξ ἦσαν ἄλλα μικρότερα, ὅπου οἱ ἀναβαίνοντες ἀνεπαύοντο. Ὁ ἀνώτατος δόμος ἦν ὁ πολυτελέστατος καὶ λίαν σεβαστός· ἐνθα, καθ' Ἡρόδοτον, ἦσαν πολυτελεῆς κλίνη μετὰ τραπέζης ὀλοχρύσου ἀνευ τινὸς ἀγάλματος.

Ὁ Ναβυχοδονόσωρ, κατὰ τὸν Βηρωσσόν, ἐπεκτείνας τοῦτο τὸ κτίριον διὰ νέων περὶ αὐτὸ οἰκοδομῶν, περιετείχεσεν αὐτὰς, διότι πρὸ αὐτοῦ συνίστατο μόνον ἐκ τῶν ἀπαλλήλων δόμων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς διαφόρων δωματίων. Αὐτὸς ἐποίησε χαλκίνας καὶ τὰς πύλας τῆς εἰσόδου, μεταχειρισθεὶς πρὸς τοῦτο τὴν χαλκίνην θάλασσαν καὶ ὅλα τὰ ὁμοίως ὕλης σκεύη τοῦ ναοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὃν ἐσύλυσε.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν ὀλοχρύσων ἀγαλμάτων, εἰδῶλων καὶ σκευῶν αὐτοῦ τοῦ ναοῦ ἦν χρυσοῦν ἄγαλμα, ἔχον κατὰ μὲν τὸν Διόδωρον τὸν Σικελιώτην ὕψος 40 ποδῶν κατὰ δὲ τὴν ἀγ. Γραφὴν 120· ἀλλ' ἡ διαφορὰ αὕτη προέρχεται πιθανῶς ἐκ τῆς συναριθμήσεως τοῦ ὕψους τοῦ βάρους πρὸς τὸ τοῦ ἀγάλματος. Πλὴν αὐτοῦ ὅλα τὰ λοιπὰ, ὡς ὁ ῥηθεὶς συγγραφεὺς ἀναφέρει, ἐζύγιζον ὑπὲρ τὰς πέντε χιλιάδας χρυσοῦ τάλαντα. Τὸ ὑπ' αὐτοῦ μνημονευόμενον ἄγαλμα εἰκάζεται μετὰ πιθανότητος ὅτι ἐστὶν αὐτὸ τὸ παρὰ τοῦ Ναβυχοδονόσωρ ἐγκαινισθὲν εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Δυρῶ· ὁ δὲ ναὸς, περὶ οὗ λέγει, ἐστὶν ὁ μεγεθυθεὶς ὑπὸ τοῦ ῥηθέντος κατακτητοῦ, καὶ κοσμηθεὶς διὰ τοῦ μνησθέντος τερατώδους ἀγάλματος.

Ὁ Ἡρόδοτος περιγράφων τὸν ναὸν τοῦτον λέγει ὅτι εἰς τινὰ τῶν κάτω δόμων αὐτοῦ εὗρίσκετο χρυσοῦν ἄγαλμα τοῦ Διὸς τιμώμενον ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων ἀντὶ 800 χρυσῶν τάλαντων καὶ ὅτι πλησίον καὶ ἐκτὸς τούτου τοῦ δόμου ὑπῆρχον δύο βωμοί, ὁ μὲν χρυσοῦς, ἐφ' οὗ μόνον νεογνὰ ἐθυσιάζοντο· ὁ δὲ ἄλλος μεγάλος ἐνθα ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐκκίοντο θυμιάματα δι' αἷδαπανῶντο ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας τάλαντα· ἀναφέρει δὲ καὶ περὶ ἐνὸς ἑτέρου χρυσοῦ ἀγάλματος ἔχοντος ὕψος δεκαοκτὶ ποδῶν καὶ ὅτι ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πύργου παρετήρουν οἱ Βαβυλώνιοι τοὺς ἀστέρας. Ἐξ ὅλων τούτων λοιπὸν ἂς κρίνῃ ἕκαστος περὶ τοῦ ἀπείρου πλούτου τούτου τοῦ ναοῦ, ὃν ὕψερων ὁ Ξέρξης διαρπάσας μετὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι καταστροφὴν αὐτοῦ, διέταξε καὶ κατεδάφισαν αὐτόν.

Οὗτος ὁ ναὸς ὁ τοσοῦτον θαυμαστός διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ τὰ πλοῦτη ἦν ἀφιερωμένος τῷ Βήλῳ· ἀλλ' ἡ Αἴγυπτος εἶχεν ἄλλους ἀρχαιοτέ-

(8) Ὁ Ἡρόδοτος προστίθῃσι καὶ ἑτέραν αἰτίαν ὅτι ὁ Ἄμασις μετεμелήθη ἀκούσας τὸν ἀρχιτέκτονα βαρῶς στενάξαντα.

(α) Οἱ Βαβυλώνιοι στερούμενοι λίθων ἐπεῦρον τὴν τέχνην τοῦ κα κεαῖζιν αὐτοῦ· δι' ἐνώσεως τῆς γῆς μετὰ τῆς ἀσφάλτου, ἣν εἶχον ἄφθονον ἐν

τῇ ἐαυτῶν χώρᾳ. Οἱ τεχνητοὶ οὗτοι λίθοι, λεγόμενοι πλίνθοι ἦσαν κατὰ τὴν στερότητα σχεδὸν ὅμοιοι τοῖς φυσικοῖς.